Налагане на мерки по обезпечение на искове в държавите от ЕС

Bulgarien

1 Какви са различните видове мерки?

Съдебният процес по принцип се характеризира с по-голяма или по-малка продължителност във времето. Тази забава, резултат от преминаването на процеса през различни фази, през различни инстанции, понякога може да доведе до неефикасност на търсената правна защита с оглед късното постановяване на решение по спора, респ. късното му влизане в сила. С оглед на това законодателят е предвидил набор от мерки, които да гарантират ефективността на търсената съдебна защита и които са насочени към ограничаване възможността на ответника да извършва разпоредителни действия с определени имуществени права.

Материята, свързана с обезпечаване на иска, е уредена в нормите на чл.чл. 389 -404 ГПК.

Съгласно чл. 391 ГПК, обезпечение на иска се допуска, когато без него за ищеца ще бъде невъзможно или ще се затрудни сериозно осъществяване на правата по решението и ако: а/ искът е подкрепен с убедителни писмени доказателства или б/ бъде представена гаранция в определения от съда размер съгласно чл.чл. 180 и 181 ЗЗД. Гаранция може да бъде поискана и при наличие на убедителни писмени доказателства по преценка на съда.

Основна предпоставка и задължително условие за допускане на обезпечение е опасността от невъзможност за ищеца да реализира правата си по решението, което евентуално ще бъде постановено по един вероятно основателен иск.

За да допусне обезпечение на иска съдът преценява наличието на следните предпоставки: обезпечителна нужда, вероятна основателност на иска и посочена от ищеца подходяща, адекватна за нуждите на конкретния казус и конкретно търсената правна защита обезпечителна мярка.

Според чл. 397, ал. 1 ГПК законът допуска следните обезпечителни мерки:

възбрана на недвижим имот,

запор върху движими вещи и вземания, включително запор върху дялове в търговско дружество,

други подходящи мерки определени от съда, включително спиране на МПС от движение и спиране на изпълнението по изпълнително дело.

Съдът може да допусне и няколко обезпечителни мерки до размера на цената на иска /извън този размер обезпечителна нужда не съществува/.

2 При какви условия могат да бъдат постановени такива мерки?

2.1 Производство

Съгласно разпоредбите на Глава 34 ГПК обезпечение на иска може да бъде допуснато :

Съгласно чл. 389 ГПК - по всички видове искове - във всяко положение на делото до приключване на съдебното дирене във възивното производство,

Съгласно чл. 390 ГПК обезпечение по всички искове може да бъде допуснато и преди предявяване на иска /обезпечение на бъдещ иск/.

Молба за обезпечение по висящо дело:

Подава се от ищеца до съда, който разглежда правния спор. За да бъде допуснато обезпечение на иска, необходимо е да са налице предпоставките на чл. 391 ГПК - искът да е вероятно основателен и да е налице обезпечителна нужда, т.е. опасност при евентуално уважаване на иска последиците на съдебното решение да не бъдат приложени, тъй като ответникът се е разпоредил със секвекстируемото си имущество, както и посочената мярка да е подходяща. При липса на достатъчно доказателства относно вероятната основателност на иска съдът по преценка може да поиска и внасяне на парична гаранция в определен от него размер, съобразно чл. 391, ал.2 и ал. 3 ГПК.

Обезпечение на иска се допуска и докато делото е спряно.

Молба за обезпечение на бъдещ иск:

Подава се по постоянния адрес на ищеца или по местонахождението на имота, който ще служи като обезпечение на иска. При искане за допускане на обезпечителна мярка „спиране на изпълнително дело” - до родово компетентния съд по мястото на изпълнението.

При допускане на обезпечение на бъдещ иск съдът определя срок за неговото предявяване, който не може да бъде по-дълъг от 1 месец.

Материалните предпоставки за допускането му са същите като тези, касаещи допускане на обезпечение по висящо дело.

Молбата следва да съдържа исканата обезпечителна мярка и цената на иска. Тя се подава до съответния районен или до съответния окръжен съд, в зависимост от подсъдността и родовата компетентност на съда според чл. 104 ГПК.

Молбата може да бъде подадена както от лицето,така и от негов процесуален представител /адвокат/. Препис от нея не се изисква, тъй като такъв не се връчва на насрещната страна, защото производството по допускане на обезпечителните мерки е едностранно - развива се без участието на другата страна /в чиято правна сфера ще се отрази допуснатата мярка/.

Допуснатите от съда обезпечителни мерки се налагат чрез:

възбрана на недвижим имот - чрез Службата по вписванията,

запор на движими вещи и вземания на длъжника - от държавен или частен съдебен изпълнител, включително и чрез уведомяване от негова страна на трети лица - напр. банки и други кредитни институции,

обезпечителни мерки по отношение на лек автомобил - от съответните служби в КАТ,

обезпечителна мярка „спиране на изпълнението” - препис от определението на съда за неговото допускане следва да се представи на съответния съдебен изпълнител, при който изпълнителното дело е образувано,

другите, посочени в закона мерки - от съответния, избран по избор от лицето, държавен или частен съдебен изпълнител.

Специалният закон – ЗБН обаче съдържа изрична уредба по отношение на обезпечаването на искове за попълване масата на несъстоятелността на банка. Разпоредбата на чл. 53, ал. 2 ЗБН предвижда обезпечение на иска да се допуска, когато искането е подкрепено с достатъчно доказателства, въз основа на които може да се направи обосновано предположение, че искът е основателен. При вероятната неоснователност на иска общият закон допуска налагането на обезпезпечителни мерки при внасянето на гаранция, докато специалният закон разглежда вероятната основателност изобщо като предпоставка за допускане на обезпечението. Следователно обезпечение не следва да се допуска, когато от твърденията и представените доказателства се налага извод, че искът не е вероятно неоснователен. И това е обяснимо с оглед отговорността на наложилата обезпечението страна за причинени вреди на насрещната страна по чл. 403 ГПК. Законодателят отчита, че в правната сфера на

несъстоятелна банка не следва да се пораждат задължения за обезщетяване на такива вреди (по този начин се намалява масата на несъстоятелността и се ощетяват кредиторите) и затова установява изискване за допускането на обезпечение на предявен иск само при представяне на достатъчно доказателства, които да обосновават вероятната му основателност.
Съгласно разпоредбата на чл. 629а, ал. 1, т. 2 ТЗ като предварителни обезпечителни мерки в производството по несъстоятелност, ако това се налага за запазване на имуществото на длъжника, могат да бъдат допуснати мерките по чл. 630, ал. 1, т. 4 ТЗ – налагане на запор или възбрана, да бъде назначен временен синдик, съответно да се постанови спиране на започнали изпълнителни производства, да се запечатат помещения , оборудване и други. Цитираната норма предполага молбата по чл. 625 ТЗ да е допустима, същата да е подкрепена с писмени доказателства, установяващи вероятното проявление на фактите, от които произтича претенцията, а ако не е подкрепена – молителят да представи обезпечение в определен от съда размер за компенсиране на нанесените на длъжника вреди, в случай, че не се установи, че е неплатежоспособен, съответно свръхзадължен – чл. 629а, ал. 2 ТЗ и да съществува интерес за обезпечаване – когато длъжникът разпилява, унищожава и/или укрива имуществото си, с което поведение застрашава интересите на кредиторите и без налагане на исканите мерки за кредиторите могат да настъпят вреди от невъзможността да се удовлетворят при осребряване на имуществото на длъжника. Законът изисква и исканата обезпечителна мярка да е подходяща и съответна на обезпечителната нужда.
От тълкуването на нормата на чл. 629а, ал. 1 ТЗ следва извод, че предварително обезпечение в производство за откриване на производство по несъстоятелност се допуска само при условие, че съществува реална опасност длъжникът да се разпореди с имуществото си с цел увреждане на кредиторите. Само при наличието на тази предпоставка, съдът е длъжен да обсъди наличието и на останалите такива, предвидени в разпоредбата на чл. 629а, ал. 2 ТЗ.

2.2 Основни условия

Материалните предпоставки за допускане на обезпечението са посочени в чл. 391 ГПК /описани по-горе/.
По исковете за издръжка се допуска обезпечение и без да се спазват изискванията на чл. 391 ГПК, като в този случай съдът може служебно да вземе мерки за обезпечаване на иска.
Може да се допусне и частично обезпечение на иска - само за тези части, които са подкрепени с достатъчно доказателства.

3 Предмет и естество на тези мерки?

3.1 Какви видове активи могат да бъдат обект на тези мерки?

По принцип обект на обезпечение може да бъде всяко имущество на длъжника. Не се допуска обезпечение на иск за парично вземане чрез налагане на запор върху вземания, върху които не се допуска принудително изпълнение.
Съгласно чл. 393, ал. 1 от ГПК не се допуска и обезпечение на иск за парично вземане срещу държавата, държавните учреждения и лечебните заведения по чл. 5 ал. 1 от Закона за лечебните заведения.
На обезпечаване подлежат следните типове имущество:
вземания на ответника от кредитни институции по разкритите в тях банкови сметки,
движими вещи,
недвижими имоти,
леки автомобили, досежно тяхното спиране от движение,
действията по принудително изпълнение,
други изрично предвидени в закона случаи посочват конкретни имущества на претендирания длъжник.

3.2 Какви са последиците от тези мерки?

Извършените с обекта на обезпеителната мярка разпоредителни действия от длъжника са недействителни спрямо лицето, по чиято молба обезпечителните мерки са наложени. По отношение на недвижимия имот недействителността има действие само досежно извършените след вписването на възбраната разпореждания - чл. 452 ГПК. Извън тази относителна недействителност /непротивопоставимост/ извършените разпоредителни действия са напълно действителни и пораждат правните си последици.
Чл. 453 ГПК урежда хипотезите на непротивопоставимост на взискателя и присъединилите се кредитори на права, придобити след вписване на възбраната и получаване на запорното съобщение.
Според чл. 401 ГПК обезпеченият кредитор може да предяви срещу третото задължено лице иск за сумите или вещите, които то отказва да предаде доброволно.
Разноските в производството по обезпечението са за сметка на този, по чието искане то е допуснато, съобразно чл. 514 ГПК, действащ по препращане от чл. 401 ГПК, уреждащ действията на обезпечителната мярка.

3.3 Каква е валидността на тези мерки?

Принципът при допускане на обезпечение на иска е, че при висящ процес съответната обезпечителна мярка се налага до приключване на делото със съответния влязъл в сила съдебен акт.
При допуснато обезпечение на бъдещ иск съдът определя срок за предявяване на иска, който не може да бъде по-дълъг от един месец,. Ако не бъдат представени доказателства за предявяването на иска в определения срок, съдът служебно отменя обезпечението - чл. 390, ал. 3 ГПК.
В случай на предявяване на иска, по който е допуснато обезпечение, както става обикновено, обезпечението остава в сила и произвежда действие до приключване на делото.
Разпоредбата на чл. 402 ГПК урежда процедурата по отмяна на допуснатото обезпечение. Съгласно посочената норма следва да се подаде молба от заинтересованата страна, препис от която се връчва на лицето, по чието искане е допуснато обезпечението. Това лице може да подаде възражение в тридневен срок. Съдът в закрито заседание отменя обезпечението, след като се увери, че вече не съществува причината, поради която то е било допуснато или че в дадения срок от страна на ответника е внесена като гаранция цялата претендирана от ищеца сума /чл. 398, ал. 2 ГПК/. Определението на съда за отмяна на обезпечението подлежи на обжалване с частна жалба в едноседмичен срок.
Замяната на допуснатото обезпечение, визирана в чл. 398 ГПК може да бъде допусната в две хипотези:
по ал. 1 - по искане на една от страните, съдът може, след като уведоми другата страна и вземе пред вид възраженията й, дадени в тридневен срок от съобщението, да допусне замяна на един вид обезпечителна мярка с друг,
по ал. 2 - при обезпечение на оценим в пари иск ответникът може винаги да замени без съгласието на другата страна допуснатото обезпечение със залог в пари или други ценни книжа, съгласно чл.чл. 180 и 181 ЗЗД.
В случаите на ал.ал. 1 и 2 на чл. 398 ГПК запорът или възбраната се отменят.
Законът допуска възможността ответникът да предяви иск срещу ищеца за заплащане на причинените му от обезпечението вреди, ако искът, по който то е допуснато бъде отхвърлен или ако не бъде предявен в дадения срок или ако делото бъде прекратено / чл. 403 ГПК/.

4 Има ли възможност за обжалване на наложена мярка?

Според чл. 396 ГПК определението на съда по обезпечението на иска може да се обжалва с частна жалба в едноседмичен срок, който за молителя тече от връчването му, а за ответника /този, срещу когото обезпечението е било допуснато/ - от деня, в който му е било връчено съобщението за наложената обезпечителна мярка от съдебния изпълнител, от службата по вписванията или от съда. Препис от частната жалба се връчва на насрещната страна за отговор в едноседмичен срок.

Правен интерес от обжалване на определението се признава и на трети лица, ако правната им сфера е засегната от обезпечението. В едностранното производство по допускането му съдът не изследва дали ответникът е носител на правата по отношение на които се иска да бъде ограничена разпоредителната му власт. По тази причина е възможно възбрана да бъде налагана по отношение на недвижим имот, който не е собственост на длъжника. Действителният собственик в този случай би бил легитимиран да обжалва определението за допускане на възбраната макар да е трето за производството лице.

При обжалване на определение, с което е отказано обезпечение на иска, препис от частната жалба на молителя не се връчва на ответника, тъй като и в тази фаза производството запазва едностранния си характер.

В случай,че въззивният съд потвърди определение, с което е допуснато обезпечение или е отказано допускането на обезпечение, определението не подлежи на касационно обжалване.В случай, че въззивният съд допусне обезпечението, което е отказано от първоинстанционния съд, определението му подлежи на обжалване с частна жалба пред Върховния касационен съд, ако са налице предпоставките по чл.280 от ГПК за допускане на това обжалване.

Съобразно действащия към момента ГПК може да се обжалва както допуснатото обезпечение, така и размерът на гаранцията, определен от съда като условие за допускането му. Жалбата до въззивната инстанция, обаче, не спира неговото действие до момента на произнасяне по жалбата от по-горния съд и евентуалната му отмяна.

Последна актуализация: 05/03/2020

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държвата-членка, отговорна за тази страница.